

УДК 378:37.091.12.011.3-051:796]:613

Олександр Федорченко

Національний університет «Чернігівський
колегіум» імені Т. Г. Шевченка
ORCID ID 0000-0002-1236-0279

Галина Цигура

Національний університет «Чернігівський
колегіум» імені Т. Г. Шевченка
ORCID ID 0000-0002-2998-7537

Галина Куртова

Національний університет «Чернігівський
колегіум» імені Т. Г. Шевченка
ORCID ID 0000-0002-6939-631X

Сергій Кудін

Національний університет «Чернігівський
колегіум» імені Т. Г. Шевченка
ORCID ID 0000-0002-9800-5525

DOI 10.24139/2312-5993/2018.07/230-239

ФОРМУВАННЯ ЗНАНЬ З НЕТРАДИЦІЙНИХ МЕТОДІВ ФІЗІОТЕРАПІЇ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЗІ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ, ФІЗІОТЕРАПІЇ ТА ЕРГОТЕРАПІЇ

У статті розглядається питання формування знань з нетрадиційних методів фізіотерапії в майбутніх фахівців зі здоров'я людини, фізіо- та ерготерапії. Проаналізовано наукову літературу щодо використання рослинних засобів як елемента комплексу фізіотерапевтичних процедур із реабілітаційною метою після різних захворювань та у тренувальному й освітньому процесах. Обґрунтовується доцільність вивчення модуля «Основи фітотерапії», важливою складовою якого є фітотерапія та ароматерапія, під час підготовки студентів факультету фізичного виховання спеціальності «Середня освіта. Здоров'я людини» з додатковою спеціалізацією «Фізична терапія та ерготерапія». Наведено мету, короткий зміст цього модуля і програмні результати навчання.

Ключові слова: здоров'я людини, фізична реабілітація, фізіотерапія, фітотерапія, ароматерапія, майбутні фахівці зі здоров'я людини.

Постановка проблеми. Найважливішою проблемою сучасної освіти в Україні є питання про її ефективність як для людини, так і для суспільства. На освіту покладаються особливі надії, пов'язані з усуненням причин, що породжують глобальні проблеми сучасності, однією з яких є «збереження людини як біосоціальної структури» (Ареф'єв та Єдинак, 2007; Гаркуша, 2014; Джуринський, 2012).

Разом із тим відомо, що різке погіршення екологічної ситуації, соціально-економічна напруженість, комплекс неадекватних дій

нейропсихічного характеру призвели до суттєвого зниження стану здоров'я населення в цілому і дітей різного віку зокрема (Денисенко та Аксьонова, 2010; Рибалко та ін., 2018). За даними Міністерства охорони здоров'я України, за останні роки суттєво збільшилася частота захворювань органів дихання, кровообігу, дуже поширені різні види психічних розладів, порушення процесів обміну, вроджені аномалії тощо (Яременко та ін., 2000). Збільшується чисельність дітей із особливими потребами, а зважаючи на конфлікт на Сході країни – збільшується частка населення, яке потребує відновлення працездатності.

Однією з умов вирішення цієї проблеми є, на нашу думку, підготовка фахівців зі здоров'я людини, фізіо- та ерготерапії, які володіють найрізноманітнішими методами фізіотерапії.

Отже, проблема дослідження обумовлена наявністю протиріч між потребою суспільства у фахівцях зі здоров'я людини, фізіо- та ерготерапії, які використовують у своїй практиці нетрадиційні методи відновлення й оздоровлення – фітотерапію, ароматерапію, і недостатньою кількістю програм підготовки таких спеціалістів у системі вищої педагогічної освіти.

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз наукової літератури переконує, що проблема впливу рослин на організм людини цікавила вчених ще з давніх-давен. Позитивну їх дію відмічали в Давньому Китаї, Індії, Греції, Римі; у багатьох країнах світу з лікувальною метою рослини використовували в часи середньовіччя (Харченко та ін., 1982, с. 3); в Україні широке використання рослин відоме ще за часів княжої і козацької доби (Спадщина предків). Традиційною медициною 20-го ст. використання рослин для лікування й оздоровлення людини тривалий час не визнавалося. Причиною тому вважалася недостатня вивченість цього питання з біологічної і медичної точок зору. Але поява синтетичних ліків, які використовуються у традиційній медицині і є хімічними аналогами активних речовин рослинного походження, не зменшила ролі природних лікарських рослин.

Аналіз літератури показує збільшення наукових досліджень із цієї тематики за останній час, розширення діапазону вивчення властивостей лікарських рослин і наукового обґрунтування доцільності впровадження їх у лікарську практику. Підтвердженням цьому є потужна структура з вирощування та заготівлі лікарських трав, яка існувала в колишній УРСР (Фурдичко та Никитюк, 2016, с. 11), в Україні – це створення у 1992 р. НДІ фітотерапії Ужгородського національного університету (Ужгородський національний університет).

Сьогодні вже ні в кого не виникає сумніву, що використання рослин для оздоровлення й лікування населення є науково обґрунтованим. У деяких закладах вищої педагогічної та медичної освіти під час підготовки фахівців із фізіотерапії (фізичної реабілітації) поширеними є дисципліни фітотерапевтичного спрямування. Це пов'язано з численними науковими дослідженнями

сучасності, які доводять позитивний вплив рослин на організм людини (Солдатченко, 2011; Ужгородський національний університет. НДІ фітотерапії).

Як засіб фізичної реабілітації, фітотерапію та ароматерапію науковці рекомендують використовувати для дітей і дорослих із порушеннями серцево-судинної системи (Івасик та ін., 2014; Христова, 2012), травної системи (Руденко та ін., 2010; Рибалко та Тарасенко, 2016), дихальної системи (Мегалінська та ін., 2016; Бандуріна та Шпитальна, 2012); для дітей, які часто хворіють (Христова, 2012; Толкачова, 2009), для дорослих із синдромом хронічної втоми (Барилляк та ін., 2004) тощо.

Фітотерапію та ароматерапію як немедикаментозний метод реабілітації фахівці пропонують використовувати у практиці спортивної медицини (Кулемзіна, 2014), під час тренувальної діяльності (Черкашин та ін., 2018) та для оптимізації функціональної активності (Калинкін та ін., 2008).

З появою поняття здоров'язбережувальні технології і введенням його в педагогічну практику, елементи фітотерапії та ароматерапії знаходять своє застосування в оздоровленні учнів, студентів і педагогів. Зокрема, досліджено позитивний вплив на самопочуття, настрій та рівень захворюваності учнів і студентів ефірних олій лаванди, розмарину, сосни сибірської, апельсину та бергамоту (Солодова, 2016); розроблено алгоритм використання ефірних олій в освітньому процесі (Рибалко та ін., 2016).

Але сьогодні процес підготовки фахівців зі здоров'я людини, фізіотерапії та ерготерапії потребує подальшого вдосконалення. Водночас, не вироблено загальної концепції практичної підготовки майбутніх фахівців зі здоров'я людини, фізіотерапії та ерготерапії, недостатньо відображені питання змісту їх підготовки до професійної діяльності. Разом із тим, саме завдяки практичній частині навчального процесу може сформуватися фахівець із новими ідеями, стратегічними професійними планами, фахівець, підготовлений до здійснення оздоровчої діяльності.

Мета роботи – обґрунтувати доцільність вивчення модуля «Основи фітології», важливою складовою якого є фітотерапія та ароматерапія, під час підготовки студентів факультету фізичного виховання спеціальності «Середня освіта. Здоров'я людини» з додатковою спеціалізацією «Фізична терапія та ерготерапія». Навести мету й короткий зміст цього модуля та програмні результати навчання.

Завдання дослідження:

– проаналізувати сучасні наукові джерела, у яких досліджується проблема використання рослинних засобів із реабілітаційною та оздоровчою метою;

– конкретизувати особливості формування знань із нетрадиційних методів фізіотерапії як складової підготовки майбутніх фахівців зі здоров'я людини, фізіотерапії та ерготерапії.

Методи дослідження. Для досягнення мети, вирішення поставлених задач дослідження використано сукупність загальнонаукових методів, які, взаємодоповнюючи один одного, забезпечують можливість комплексного пізнання об'єкта і предмета дослідження. Серед них: науковий аналіз основних понять дослідження; теоретичний аналіз і синтез філософської, психолого-педагогічної, навчально-методичної, фахової наукової літератури, словників, енциклопедій, Інтернет-ресурсів, авторефератів і дисертацій для комплексного вивчення різних наукових поглядів щодо досліджуваної проблеми; системний і функціональний аналіз, систематизація й узагальнення теоретичних і методичних засад для обґрунтування вивчення модуля «Основи фітології», важливою складовою якого є фітотерапія та ароматерапія, під час підготовки студентів факультету фізичного виховання спеціальності «Середня освіта. Здоров'я людини» з додатковою спеціалізацією «Фізична терапія та ерготерапія».

Виклад основного матеріалу. До нетрадиційних методів сучасної фізіотерапії, де використовуються природні чинники впливу на організм, учені відносять фітотерапію та ароматерапію. Основою обох цих методів є використання рослинної сировини (Любчик та ін., 2012; Солдатченко, 2011; Ужгородський національний університет. НДІ фітотерапії).

Фітотерапія, як метод лікування різних хвороб людини за допомогою рослин, є визнаною частиною наукової медицини. Доведено позитивний вплив рослин на організм людини (Солдатченко, 2011; Ужгородський національний університет. НДІ фітотерапії). Він пояснюється, у першу чергу, різними за хімічною структурою й терапевтичною дією речовинами, що містяться в цих рослинах. Найважливіші з них – це білки та амінокислоти, нуклеїнові кислоти, алкалоїди, вуглеводи, клітковина, глікозиди, сапоніни, жири, ефірні олії, гіркоти, феноли, флавоноїди, дубильні речовини, вітаміни тощо (Любчик та ін., 2012). Ароматерапія як напрям нетрадиційної медицини, що спрямований на лікування й профілактику різних захворювань, використовує тільки натуральні ефірні олії. Вони містять більше 200 компонентів, найбільш важливі з яких належать до таких класів вуглеводнів, як терпени і терпеноїди (Солдатченко, 2011).

Завдяки вмісту в рослинах широкого спектру хімічних речовин, їм притаманні властивості лікарських засобів офіційної медицини: протимікробна, противірусна, протигрибкова, антиалергенна, протизапальна, болезаспокійлива, спазмолітична, гіпотензивна, антиаритмічна, антисклеротична, діуретична, кровоспинна, імуномодельюча, жарознижувальна, жовчогінна, тонізуюча, послаблююча, відхаркувальна та ін. Порівняно із синтетичними аналогами, використання рослинних засобів вважається менш токсичним і менш агресивним (Любчик та ін., 2012). Науковці відзначають, що синтетичні аналоги речовин не завжди мають позитивний оздоровчий чи лікувальний

ефекти. Наприклад, синтетичний ментол, який є аналогом ментолу м'ятної олії й використовується у виробництві зубних паст та косметики, не може бути використаний у виробництві такого лікарського препарату, як валідол, адже він не має ніякого впливу на серцевий м'яз (Солдатченко, 2011).

В Україні клінічними дослідженнями ролі лікарських рослин у профілактиці захворювань і збереженні здоров'я людей займаються в НДІ фітотерапії Ужгородського національного університету (Ужгородський національний університет. НДІ фітотерапії). Окрім цього, наукова робота з вивчення впливу на організм людини ефірних олій, розробка методик їх застосування для лікування і профілактики різних захворювань здійснюється у Кримському державному медичному університеті ім. С. І. Георгієвського та Кримському НДІ фізичних методів лікування і медичної кліматології ім. І. М. Сеченова (Солдатченко, 2011).

Отже, дослідження вищеназваними авторитетними й потужними установами ролі лікарських рослин у профілактиці захворювань і збереженні здоров'я населення не є випадковим.

Тому, урахувавши вищевикладене, нами пропонується обов'язкове ознайомлення майбутніх фахівців зі здоров'я людини, фізіо- та ерготерапії з такими нетрадиційними методами фізіотерапії, як фітотерапія і ароматерапія.

На факультеті фізичного виховання Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка з 2017 року для підготовки бакалаврів відкрито спеціальність 014.14 Середня освіта (Здоров'я людини), яка передбачає додаткову спеціалізацію «Фізична терапія та ерготерапія». Згідно з навчальним планом, у IV семестрі передбачено викладання модуля «Основи фітології», який є складовою частиною дисципліни «Біологія з основами фітології».

Згідно з даними універсального енциклопедичного словника, фітологія – це наука про лікарські рослини, їхнє культивування та збір, зберігання рослинної сировини й виготовлення з неї лікарських препаратів (рослинних зборів і галенових препаратів) (Універсальний словник-енциклопедія. Фітологія).

Запропонований нами модуль «Основи фітології» містить години лекційних і лабораторних занять та години самопідготовки, і складається з таких частин:

1. Загальні відомості про лікарські рослини, їх заготівлю та лікувальні форми.
2. Групи лікарських рослин за їх властивостями та застосуванням (фітотерапія).
3. Ефірні олії рослин та їх застосування (ароматерапія).

Теоретичні заняття використовуються для вивчення теоретичного матеріалу, засвоєння понять, оволодіння певним колом навчально-практичних умінь.

З вербальними формами навчання чергуються лабораторні роботи. Їх виконання сприяє конкретизації та більш міцному засвоєнню знань, дозволяє активізувати процес навчання, підсилити в ньому пошукові, дослідницькі елементи, залучити студентів до логіки наукового вирішення питань.

Мета курсу – надання студентам знань про основні функції дикорослих та харчових лікарських рослин; основні групи біологічно активних речовин рослинного походження та їх значення в загальному лікувально-профілактичному процесі; основні правила збору лікарських рослин, сушіння та зберігання лікарської рослинної сировини; лікувальні форми, що містять лікарську рослинну сировину та принципи їх приготування; особливості поводження з отруйними рослинами; вплив дикорослих та харчових рослин на організм людини; особливості застосування рослин у фітотерапевтичній практиці, спортивній медицині, педіатрії, косметології.

Після вивчення курсу студенти повинні вміти: розпізнавати найбільш поширені лікарські й харчові рослини; розрізняти отруйні лікарські рослини; заготовляти і зберігати лікарську рослинну сировину та готувати з неї основні види лікувальних форм; підбирати відповідні лікарські та харчові рослини для загального оздоровлення організму, для використання при різних випадках у побуті та туристичних походах; підбирати відповідні лікарські та харчові рослини й аптечні збори для фітотерапії поширених захворювань; підбирати і використовувати лікарські та харчові рослини в косметології, педіатрії та спортивній медицині.

Розроблені теоретичні і методичні матеріали дослідження доцільно використовувати в навчально-виховному процесі закладів вищої освіти, у яких здійснюється професійна підготовка майбутніх фахівців зі здоров'я людини, фізіотерапії та ерготерапії, а також у системі неперервної освіти фахівців зі здоров'я людини, фізіотерапії та ерготерапії з метою зростання їх професійного потенціалу й формування готовності до здоров'язбережувальної діяльності.

Висновки.

1. Наукова доведеність позитивного впливу рослин на організм людини через вміст широкого спектру хімічних речовин і притаманні їм властивості лікарських засобів офіційної медицини; менша токсичність і менша агресивність рослинних засобів порівняно із синтетичними аналогами є основними причинами використання рослинних засобів із реабілітаційною та оздоровчою метою.

2. Для студентів факультету фізичного виховання Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка спеціальності 014.14 Середня освіта (Здоров'я людини) з додатковою спеціалізацією «Фізична терапія та ерготерапія», під час вивчення модуля «Основи фітології», пропонується оволодіння такими нетрадиційними методами фізіотерапії, як фітотерапія і ароматерапія.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ареф'єв, В. Г., Єдинак, Г. А. (2007). *Фізична культура в школі (молодому спеціалісту)*. Кам'янець-Подільський (Arefiev, V. H., Yedynak, H. A. (2007). *Physical culture at school (for young specialist)*. Kamianets-Podilskyi).

2. Бандуріна, Є. В., Шпитальна, О. М. (2012). Застосування комплексної методики фізичної реабілітації при хронічному обструктивному бронхіті у чоловіків. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*, 6, 16-20 (Bandurina, E. V., Shpytalna, O. M. (2012). Application of complex method of physical rehabilitation in chronic obstructive bronchitis in men. *Pedagogy, Psychology and Medical-Biological Problems of Physical Education and Sports*, 6, 16-20).

3. Бариліак, Л. Г., Грінченко, Б. В., Флюнт, І. С., Києнко, В. М. (2004). Застосування адаптогенів для реабілітації осіб із синдромом хронічної втоми та імунодисфункції чорнобильського генезу. *Медична гідрологія та реабілітація*, 2 (1), 4-19 (Baryliak, L. H., Hrinchenko, B. V., Fliunt, I. S., Kyienko, V. M. (2004). Application of adaptogens for the rehabilitation of persons with chronic fatigue syndrome and immune dysfunction of the Chernobyl genesis. *Medical hydrology and rehabilitation*, 2 (1), 4-19).

4. Бойчук, Т., Голубева, М., Левандовський, О. (2008). Концептуальні засади становлення і розвитку спеціальності «Фізична реабілітація» в Україні. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*, 3, 11-16 (Boichuk, T., Holubeva, M., Levandovskyi, O. (2008). Conceptual foundations of formation and development of the specialty "Physical rehabilitation" in Ukraine. *Physical education, sports and health culture in modern societies*, 3, 11-16).

5. Гаркуша, С. В. (2014). Інтегративний курс «Здоров'язберезувальні технології у фізичному вихованні» як передумова формування професійної готовності майбутніх учителів фізичної культури. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка*. Чернігів: ЧНПУ. Вип. 117. Серія «Педагогічні науки», 93-95 (Harkusha, S. V. (2014). Integrative course "Health technologies in physical education" as a prerequisite for the formation of the professional readiness of future teachers of physical culture. *Bulletin of Taras Shevchenko Chernihiv National Pedagogical University*. Chernihiv: ChNPU. Issue 117. Series "Pedagogical sciences", 93-95).

6. Денисенко, Н. Ф., Аксьонова, О. П. (2010). *Через рух - до здоров'я дітей*. Тернопіль: Мандрівець (Denysenko, N. F., Aksionova, O. P. (2010). *Through movement – to health of children*. Ternopil: Traveler).

7. Джуринський, П. Б. (2012). Аналіз змісту професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язберезувальної діяльності. *Актуальні проблеми розвитку спорту для всіх: досвід, досягнення, тенденції*. Тернопіль, 360-364 (Dzhurynskyi, P. B. (2012). Analysis of the contents of the future physical culture teachers' training for health and conservation activities. *Actual problems of development of sport for all: experience, achievements, tendencies*. Ternopil, 360-364).

8. Івасик, Н., Очеретна, О., Чеховська, М. (2014). Підбір засобів фізичної реабілітації для дітей з порушенням ритму і провідності серця. *Молода спортивна наука України*, 3, 86-94 (Ivasyk, N., Ocheretna, O., Chekhovska, M. (2014). Selection of physical rehabilitation means for children with a violation of the rhythm and conduction of the heart. *Young Sport Science of Ukraine*, 3, 86-94).

9. Калинин, Л. А., Пономарева, А. Г., Мороз, В. Н., Чекирда, И. Ф., Емельянов, Б. Н., Миленина, А. И. (2008). Спорт и окружающая среда. *Вестник спортивной науки*, 4, 109-112. Режим доступу : <https://cyberleninka.ru/article/n/sport-i-okruzhayuschaya-sreda> (Kalinkin, L. A., Ponomareva, A. H., Moroz, V. N., Chekirda, I. F.,

Emelianov, B. N., Milenina, A. I. (2008). Sport and environment. *Bulletin of Sport Science*, 4, 109-112. Retrieved from: <https://cyberleninka.ru/article/n/sport-i-okruzhayuschaya-sreda>.

10. Кулемзіна, Т. В. (2014). Немедикаментозні методи реабілітації у практиці спортивної медицини. *Спортивна медицина*, 1, 145-149 (Kulemzina, T. V. (2014). Non-medical methods of rehabilitation in the practice of sports medicine. *Sports Medicine*, 1, 145-149).

11. Харченко, М. С., Карамишев, А. М., Сила, В. І., Володарський, Л. Й. (1982). *Лікарські рослини і їх застосування*. К.: Здоров'я (Kharchenko, M. S., Karamyshev, A. M., Syla, V. I., Volodarskyi, L. Y. (1982). *Medicinal plants and their application*. K.: Health).

12. Любчик, В. Н., Мірошніченко, Н. В., Голубова, Т. Ф. (2012). Клінічне застосування ефірних олій рослин для аерофітотерапії на санаторному етапі реабілітації. *Фітотерапія*, 3, 22-26 (Liubchuk, V. N., Miroshnichenko, N. V., Golubova, T. F. (2012). Clinical application of essential oils of plants for aerophytotherapy at the sanatorium stage of rehabilitation. *Phytotherapy*, 3, 22-26).

13. Мегалінська, Г. П., Веденєєв, В. Д., Шаулко, В. В. (2016). Алгоритм раціонального використання деяких ефірних олій у навчальному процесі. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 20. Біологія, Випуск 6*, 207-215 (Mehalinska, H. P., V. Viedienieiev, V. D., Shulko, V. V. (2016). An algorithm for the rational use of some essential oils in the educational process. *Scientific journal of the National Pedagogical University named after M. P. Drahomanov. Series 20. Biology, Issue 6*, 207-215).

14. Рибалко, П. Ф., Гвоздецька, С. В., Прокопова, Л. І. (2016). Сучасні підходи до організації фізкультурно – оздоровчої роботи в закладах освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 3 (57), 340-347 (Rybalko, P. F., Hvozdetzka, S. V., Prokорова, L. I. (2016). Modern approaches to organization of physical culture and health work in education institutions. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 3 (57), 340-347).

15. Рибалко, П. Ф., Тарасенко, А. В. (2016). Особливості організації занять з фізичного виховання студентів з низьким рівнем фізичної підготовленості. *Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення*, 127-132. Суми: Сум ДПУ ім. А.С. Макаренка (Rybalko, P. F., Tarasenko, A. V. (2016). Features of organization of classes on physical education of students with low level of physical preparedness. *Modern problems of physical education and sports of various groups of the population*, 127-132. Sumy: Sumy SPU named after A.S. Makarenko).

16. Рибалко, П. Ф., Ганчева, В. І., Жуков, В. Л. (2018). Теоретичні та методичні засади рекреації та оздоровлення підлітків засобами активного туризму. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. Вип. 151(2)*. 123-126 (Rybalko, P. F., Hancheva, V. I., Zhukov, V. L. (2018). Theoretical and methodological foundations of recreation and rehabilitation of adolescents by means of active tourism. *Bulletin of Chernihiv National Pedagogical University. Series: Pedagogical Sciences, Issue 151 (2)*, 123-126).

17. Руденко, А., Головенська, Н., Звіряка, О. (2010). Програма фізичної реабілітації осіб старшого шкільного віку із хронічним гастритом. *Молода спортивна наука України, Т.3*, 169-173 (Rudenko, A., Holovenska, N., Zviriaka, O. (2010). Program of physical rehabilitation of persons of senior school age with chronic gastritis. *Young Sports Science of Ukraine, Vol. 3*, 169-173).

18. Солдатченко, С. С. (2011). *Полная книга по ароматерапии. Профилактика и лечение заболеваний эфирными маслами*. Симферополь: Таврида (Soldatchenko, S. S. (2011). *A complete book on aromatherapy. Prevention and treatment of diseases with essential oils*. Simferopol: Tavrida).

19. Солодова, М. Б. (2016). Використання деяких ефірних олій як фактор оздоровлення в навчальному процесі. *Освіта і здоров'я підростаючого покоління*, 1, 244-249 (Solodova, M. B. (2016). Use of some essential oils as a healing factor in the educational process. *Education and health of the younger generation*, 1, 244-249).

20. Спадщина предків. Козацька медицина. Режим доступу: <http://spadok.org.ua/kozatstvo/kozatska-medytyna> (*Legacy of ancestors. Cossack medicine*). Retrieved from: <http://spadok.org.ua/kozatstvo/kozatska-medytyna>.

21. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020»: Схвалена Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 (*Strategy for Sustainable Development "Ukraine-2020": Approved by the Decree of the President of Ukraine dated January 12, 2015, No. 5/2015*).

22. Толкачова, О. В. (2009). Вплив рослинних ароматичних речовин на стан кардіореспіраторної системи дітей молодшого шкільного віку. *Фізична культура і спорт. Вісник Запорізького національного університету*, 1, 138-144 (Tolkacheva, O. V. (2009). Influence of plant aromatic substances on the state of cardiorespiratory system of children of junior school age. *Physical Culture and Sports. Bulletin of the Zaporizhzhia National University*, 1, 138-144).

23. Універсальний словник-енциклопедія. Фітологія. Режим доступу: <http://slovopedia.org.ua/29/53412/22928.html> (*Universal Dictionary-Encyclopedia. Phytology*). Retrieved from: <http://slovopedia.org.ua/29/53412/22928.html>.

24. Ужгородський національний університет. НДІ фітотерапії. Режим доступу: https://www.uzhnu.edu.ua/uk/cat/deps-ndi_phytother/history (*Uzhgorod National University. Research Institute of Phytotherapy*). Retrieved from: https://www.uzhnu.edu.ua/uk/cat/deps-ndi_phytother/history.

25. Фурдичко, О. І., Никитюк, Ю. А. (2016). Історичні аспекти та перспективи розвитку лікарського рослинництва в Україні. *Агроекологічний журнал*, 16, 10-15 (Furdychko, O. I., Nykytiuk, Yu. A. (2016). Historical aspects and prospects of development of medicinal plant growing in Ukraine. *Agroecological journal*, 16, 10-15).

26. Христова, Т. Є. (2012). Сучасні підходи до фізичної реабілітації дітей, які часто хворіють на гострі респіраторні захворювання. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*, 5, 119-123 (Khrystova, T. Ye. (2012). Modern approaches to physical rehabilitation of children who are often ill with acute respiratory diseases. *Pedagogy, psychology and medical-biological problems of physical education and sports*, 5, 119-123).

27. Черкашин, Р., Валькевич, О., Білера, М., Матійчук, В. (2018). Вплив нефармакологічних засобів на тренувальну діяльність студентів вищих навчальних закладів. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*, 1 (41), 103-108 (Cherkashyn, R., Valkevych, O., Bilera, M., Matiichuk, V. (2018). Influence of non-pharmacological agents on the training activity of students of higher education institutions. *Physical education, sports and health culture in modern society*, 1 (41), 103-108).

28. Яременко, О., Балакірева, О., Вакуленко, О. (2000). *Формування здорового способу життя молоді: проблеми і перспективи*. К.: Український ін-т соціальних досліджень (Yaremenko, O., Balakireva, O., Vakulenko, O. (2000). *Formation of a healthy lifestyle for young people: problems and perspectives*. K.: Ukrainian Institute of Social Studies).

РЕЗЮМЕ

Федорченко Александр, Цигура Галина, Куртова Галина, Кудин Сергей. Формирование знаний по нетрадиционным методам физиотерапии как важнейший фактор подготовки будущих специалистов по здоровью человека, физиотерапии и эрготерапии.

В статье рассматривается вопрос формирования знаний относительно нетрадиционных методов физиотерапии у будущих специалистов по здоровью человека, физио- и эрготерапии. Проанализирована научная литература по использованию растительных средств как элемента комплекса физиотерапевтических процедур с реабилитационной целью после различных заболеваний и в тренировочном и образовательном процессах.

Обосновывается целесообразность изучения модуля «Основы фитологии», важной составляющей которого является фитотерапия и ароматерапия, при подготовке студентов факультета физического воспитания специальности «Среднее образование. Здоровье человека» с дополнительной специализацией «Физическая терапия и Эрготерапия». Приведены цель, содержание этого модуля и программные результаты обучения.

Ключевые слова: здоровье человека, физическая реабилитация, физиотерапия, фитотерапия, ароматерапия, будущие специалисты по здоровью человека.

SUMMARY

Fedorchenko Oleksandr, Tsyhura Halyna, Kurtova Halyna, Kudin Serhii. Formation of knowledge about non-traditional methods of physiotherapy as an important factor for preparing future professionals on human health, physiotherapy and ergotherapy.

The article deals with the issue of formation of knowledge about non-traditional methods of physiotherapy for future specialists in human health, physiotherapy and ergotherapy. The scientific literature about herbal remedies as an element of the complex of physiotherapeutic procedures were analyzed. As a means of physical rehabilitation, phytotherapy and aromatherapy are recommended to use: for children and adults with a violation in the work of various organs and their systems; in practice of sports medicine and during training activities. With the advent of the concept of health-saving technology and its introduction in pedagogy, the elements of herbal medicine and aromatherapy find their application in the practice of teachers.

In order to improve the state of health, mood and to reduce the incidence of students, it is offered to use essential oils of plants in the educational process. It was found out that the main reasons for the use of herbal remedies with rehabilitation and recreational purposes were: scientific provement of the positive effect of plants on human organism through the contents of a wide range of chemical substances and properties of medicinal products of official medicine; lower toxicity and less aggressiveness of herbal remedies in comparison with synthetic analogues.

For students of the Faculty of Physical Education of the specialty 014.14. Secondary education (Human Health) with additional specialization "Physical therapy and ergotherapy" during the study of the module "Basics of phytology" it is offered acquaintance with such non-traditional physiotherapy methods as phytotherapy and aromatherapy. The purpose, the short content of the module and program learning outcomes are given.

Key words: human health, physical rehabilitation, physiotherapy, phytotherapy, aromatherapy, future human health specialists.